List 18. **NOVICE** Tečaj XL.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 3. maja 1882.

Obseg: O zavarovanji živine. (Dalje.) — Živinsko krmljenje v hlevu bode kmalu pri koncu. — Gospodarske novice. — Metljaji ali ovčič pri ovcah. — Občni zbor kranjske kmetijske družbe dne 23. nov. 1881. (Dal.) — Anton Alojzij Wolf, knezoškof ljubljanski. (Dalje.) — Upor v spodnji Dalmaciji (to je, v Krivošiji), Hercegovini in Bosni. (Dalje.) — Glasbena novica. — Popotne črtice. (Dalje.) — Pravnega ministra dr. Pražaka ukaz na predsedništvo graške nadsodnije. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O zavarovanji živine.

Spisal Ivan Arh.

(Dalje.)

Zavarovalnica skuša, da poizvé — in to je njena dolžnost — kdo da je kriv nesreči; ako ona ni trdno prepričana, da gospodar sam ni po katerem koli potu bolezni pouzročil, tedaj mu ne more izplačati odškodnine. Težko je pa društvu, ki ima svoje zastopnike le v večih mestih, zvedeti vedno prave vzroke nesreče in še težavneje je društvu se prepričati, je li gospodar vedno spolnoval svoje dolžnosti ali ne! kajti vsak dvomljivi slučaj razsojuje se navadno pred sodnijo. To pa napravi zopet slab vtis na kmeta, ki se tožeb z gosposko kolikor mogoče ogiba. Take tožbe so kmetu tudi gmotno škodljive, zavarovalnice zaradi njih ne rodé tacega sadú, kakoršnega bi smeli pričakovati. Kmet je tedaj, kedar ga je nesreča zadela, najbolj denarja potreben; če je tudi tako srečen, da se pravda za njega ugodno reši, preteklo je morda uže več mesecev, in odškodnina nima potem take vrednosti, kakor takoj po nesreči.

V teh mesecih je morda gospodarstvo zeló trpelo, in sedaj mu ni mogoče, vso to škodo poravnati.

Take izkušnje bi gotovo zavirale razširjenje zavarovanja med kmečkimi posestniki. Kmetu bi se pri takih velikih zavodih godilo, kakor nemškim delavcem pri tako zvani „Unfallsversicherung“. Te zavarovalnice na Nemškem niti 20% svojih risk ne izplačajo brez pravde; torej več ko 80% ponesrečenih zavarovancev mora iskati pravico svojo pri sodniji, kar je tem žalostneje, ker navadno po nesreči vsakemu za to denarja primanjkuje.

Velike zavarovalnice, naj so osnovane na podlagi vzajemnosti ali na akcije, nikakor ne zadostujejo vsem potrebam. Za nekužne bolezni so le pripravni taki zavodi, pri katerih se vodstvo lahko prepriča, kdo da je kriv bolezni ali nesreči, ali je bila živina dobro preskrbljena ali ne. Ta namen bi se dal najbolje doseči po malih zavarovalnicah, osnovanih na podlagi vzajemnosti.

Pri zavarovanji živine ni, kakor pri drugih vrstah zavarovanja, najvažnejša stvar samo poravnanje škode, temveč tudi nadzorovanje.

Zaradi tega naj obsezajo take zavarovalnice samo tako velik krog, da je v njem še mogoče, vsacega uda nadzorovati. V tako majhnem krogu se poznajo vsi posestniki, vsak vé od druzega, kako da ta sè živino ravna; ker morajo vsi vzajemno vsako škodo trpeti, bode tudi vsak vodstvu — sestavljenemu iz odličnih zavarovancev — naznanil, če je pri sosedu kaj napačnega zapazil. Na tak način bili bi kmetje prisiljeni, za svojo živino dobro skrbeti. Za nekužne bolezni, ki so pri dobrih gospodarjih dosti redke, bi se potrebna poravnava nesreče in sreče uže dosegla, ako je okoli 1000 glav zavarovanih. Pri taki številki se uže ni bati, da bi se svote, katere se morajo onesrečenim gospodarjem izplačati, preveč spreminjale v različnih letih. Natančno določiti se številka ne dá, kajti ona je odvisna od števila zavarovanih gospodarjev, od podnebja zemlje, od krme itd. Kmet bode takim zavarovalnicam več zaupal, one bi se vsled tega hitreje ukoreninile med kmeti, kakor velikanski zavodi.

Vodstvo teh okrajnih ali občinskih zavarovalnic, kakor jih hočemo imenovati, bilo bi sestavljeno samo iz zavarovancev, premožnejših ali bolj izobraženih posestnikov; tem bi kmet gotovo zaupal, ker bi mu bili skoraj vsi znani. Vodstvo bi svoja opravila vestno in natančno izvrševalo, ker se vsak živahno zanima za prospeh zavarovalnice. Pri takih zavodih odpada tudi najtemnejša stran velikih zavarovalnic, namreč agenti; treba tudi ni plačanih uradnikov, ker je malo pisarij. Potrebna pismena opravila lahko opravlja za majhno plačo kak učitelj ali drugi, ki ima veselje, ob nedeljah kako urico pisati. Zeló verjetno je, da bi se pridobile osebe, ki bi radovoljno zastonj prevzele tako netežavna opravila. Ker je cela uprava dosti cenejša, bodo tudi premije manjše kakor pri velikih zavarovalnicah. Z veseljem bi morali toraj pozdraviti, če bi se pri nas tudi taki zavodi osnovali, kakor obstojé uže dalj časa na Štajarskem in na Českem. Kmet ne sme samo zaupati na pomoč države, sam pa držati roke križem; pri kmetu in delavcu mora veljati v prvi vrsti: Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal!

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Živinsko krmljenje v hlevu bode kmalu pri koncu.

Marsikateremu gospodarju primanjkuje uže krme ter je prisiljen živino na pašo goniti. Priporočati imamo

posebno to, da se prehaja polagoma od suhe k zeleni krmi. Zeló škodljivo je živino s praznim želodcem na pašo gnati in jo dolgo na paši puščati. Predno gre živina na pašo, položi naj se vselej nekaj suhe krme v jasli. Tudi zelena nakošena krma naj se sprva meša s suho, kajti zelena krma živino rada napihne. Za tako silo je treba pri rokah imeti pripravnih pripomočkov, kakor salmijak, apneno vodo in pa tudi gospodarjem znano cev, katera se živini do požiravnika zasadi, da pline iz trebuha odpravimo.

Gospodarske novice.

* *Druga razstava pitane živine na Dunaji.* Kakor smo v „Novicah" naznanili, vršila se je druga razstava pitane živine na Dunaji dne 31. marcija, 1. in 2. dne aprila; v velikih dvoranah novega trga za pitano živino. Bila je veliko izvrstnejša od lanske in predlanske razstave ter je sijajno pokazala, koliko lepe pitane živine premore naše cesarstvo. Sedaj je lahko vsak prepričan, da imamo doma dovolj klavne živine in dobrega mesa, ne samo za cesarski Dunaj, ampak za vsa veča mesta.

Na razstavi letošnji bilo je 750 goved, 500 ovac in 300 svinj.

Najlepša goveda je razstavil nadvojvoda Albreht, slavni vojskovodja in zmagovalec pri Kustoci. Njegove grajščine v Mošonji, Belem in v Tešni postavile so goveda na ogled, katerim se je vse čudilo. Bilo jih je 70. Med temi 7leten bik Shotornskega plemena, ki je bil najtežja žival. Tehtal je nad 12 meterskih centov (1210 kilo). Čudovito lepe bile so nekatere telice, komaj 3—5 mesecev stare, pa 180—240 kilo težke.

Tudi češki in moravski grajščaki s posestniki cukraren ali fabrik za izdelovanje cukra vred redijo govejo živino angleškega Shotornskega plemena, mešanega z domačim ali holandeškim plemenom. Tako so vzredili neznano lepo živino, ugodno za pogled, sposobno za pitanje ali debeljenje. Na razstavi so imeli za nadvojvodom Albrehtom najlepša in najbolje spitana goveda.

Planinske dežele so se pa slabše obnesle nego lani. Najjakši bili so še $3\frac{1}{2}$ voli Algajskega plemena, katere je ogerski mesarski trgovec J. Stern v Predarelskem kupil in doma v Budimpešti spital. Iz Štajarskega udeležili so se razstave samo 3 posestniki s 6 voli. Korošci so na dunajsko razstavo poslali 33 goved (lani 25), Tirolci 9 (2), Salcburžani 18 (0). Pincgavškega plemena bilo je mnogo in lepih goved videti. Tudi koroška goveda iz lavantske doline so hvalili.

* *Ministerstvo prepovedalo je* izvažati konje, osle in mule iz Bosne in Hercegovine v Serbijo in Črnogoro.

* *Društvo avstrijskih pomologov (sadjerejcev)* napravi na tržaški razstavi poseben oddelek presušenega pa tudi frišnega sadja. Kdor hoče kaj razstaviti, naj se obrne na načelnika tega oddelka grofa Henrika Attems-a v Gradcu (Lechwald).

Živinozdravniške skušnje.

Metljaji (ovčič) pri ovcah.

Vzrok te jako razširjene bolezni so pijavke, katere se zaredé v ovčjih jetrah, metljajih (Distomum hepaticum) imenovani. Pridejo pa v ovco z zelenjavo, posebno na mokrih pašah. Ni še dokazano, po katerih potih pridejo v žolč. Naleze jih žival poleti ali v jeseni in še le spomlad zapusti metljaj jeterne žolčne take, kateri so potem očisteni te pijavke.

Nasledki teh metljajev so splošno vodenično hiranje, zoper katero nimamo pravega pomočka. Brž, ko zapazimo to bolezen, krmimo ovce obilno in dajajmo jim grenka dobra dišeča zdravila, kakor špajko, pelin, trpentinovo in kameneno olje itd.

Z mnogim vspehom se je pa rabilo sledeče:

1 del kolmeža,
$1\frac{1}{4}$ „ železnega vitrijola,
1 „ pelina,
1 „ brinja,
1 „ česna,
$\frac{3}{4}$ „ soli.

Ta zmes se je vsaki ovci 4- do 6krat, a le vsaki tretji dan po 2 dekagr. dajala. Zmešati se pa mora z otrobi. Med pitno vodo se je vlilo nekaj močno stanjšane karbolne kisline.

Vsi ti pomočki pa bolezen le zlajšujejo in ovce pri življenji ohranijo tako dolgo, da pijavke nje trupla ne zapusté. Bolezen je tudi odvisna od množine teh črvov; ne more se pa poznati in ceniti ta množina po zunanjem. Bolje je, izmed črede bolehajoče poklati, kakor jih s počasnimi negotovimi in dragimi zdravili zdraviti.

Občni zbor kranjske kmetijske družbe
dne 23. novembra 1881.

Poročila in predlogi podružnic ali posameznih družbenih udov po §. 19. pravil.

(Dalje.)

Odbornik Peter Lassnik se izjavi tako-le: Predlog gospoda vodje Dolenca, ki meri na enak smoter, kakor gospod Ogulinov, zdi se mi praktičnejši in laže izvršljiv. Ako se ravnamo po predlogu g. Dolenčevem, da vsak ud sadjerejskega društva plača kakor v sv. Mohorja družbi po 1 gold. letnine in dobode za to 10 do 20 žlahnih drevesec, približujemo se mnogo bolj zaželenemu smotru, kajti vsakdo, ako vé, da ima materijelen dobiček, bode mnogo rajše pristopil sadjerejskemu društvu nego odseku, kateri, vsaj za sedaj, bi mu ne mogel nuditi takošne koristi. Centralni odbor je sploh za povzdigo sadjereje v deželi s premijami itd. itd. storil, kar je mogel, ako se namen vsestranski ni dosegel po želji, obeta predlog gosp. Dolenčev gotovo boljši napredek na tem polji. Za tega voljo ga moram predlogu gosp. Ogulina nasproti odločno boljšega imenovanega.

Ko je družbeni prvosednik omenil, da je gospoda Dolenca predlog uže sprejet in je ta se na željo gosp. vladnega zastopnika se še enkrat naznanil, omenja odbornik Brus, da se sme po pravilih odsek sadjerejski pomnožiti z zvedenci. Potem se pa gosp. vodja Dolenec izjavi blizo tako le: Osmeljam se opomniti le nekaj malega o predmetu obravnave. Ako hočemo povzdigniti tako silno zanemarjano sadjerejo v svoji deželi, treba za to odločne pomoči, sicer ne bodemo dosegli nikacega vspeha. Ako se moj predlog vresniči in razpošljemo po deželi vsako leto 10 do 20.000 žlahnih sadnih drevesec, ustregli bodemo najgotovejše izbranemu si nálogu. Odsek po vzgledu konjerejskega odseka, ki se suče s svojo delavnostjo le okrog svoje osí, o porabi državnih podpor, bode nam malo v korist. Zeló dvojim, bode li odsek po priliki toliko koristi donašal, kakor sadjerejsko društvo, katero sem priporočal jaz, in menim, da ni staviti poleg predloga, kateri se smatra sploh primeren, še druzega, čegaver vspehi so vsaj zeló dvomljivi.

Gospod Ivan Luckmann omenja na to: Na opomin gospoda predgovornika, da se delavnost konjerejskega odseka suče zgolj ob kolesi porabe državnih

podpor, mi je odgovoriti, da se ta opomin nikakor ne vjemlje z dejanskimi razmerami. Ta izjava se lahko tako tolmači, kakor bi imel konjerejski odsek na razpolaganje toliko državnih podpor, da ne vé, kako li bi jih primerno v svoj namen obračal. Temu nasproti morem jaz kot prvomestnik konjerejskemu odseku opozoriti, da so državne podpore za povzdigo konjereje od strani odsekove vedno se vpotrebljale po namenu c. k. ministerstva kmetijstva za premovanje plemenskih kónj, a da se delovanje konjerejskega odseka ni omejilo samó na to, temuč da je bil in je vedno delaven, dobivati od c. kr. ministerstva žrebcev noriške krví za žrebčarske postaje, ker najbolj ustrezajo našim razmeram, in da ima zabeležene konjerejski odsek v tej meri uže precej imena vredne uspehe. To sem želel omenjati v pojasnilo z opomnjo, da vsak napredek v stroki sadjereje in vinstva srčno pozdravljam.

Gospod Dolenec opomni, da je hotel le reči, da se delavnost konjerejskega odseka vendar po največ mora s tem baviti, da skrbi o primerni razdelitvi premij, katere dovoljuje visoko ministerstvo kmetijstva.

Odbornik Murnik: Mislil sem, da nam bode g. Ogulin v svojem 4. predlogu, nasvetovaje poseben odsek za vinstvo in sadjerejo, po vzgledu odseka za konjerejo nasvetoval kaj praktičnejšega, kakor to uže določa §. 27. naših pravíl. A tega ni storil, temveč je delokrog odseka uže zajamčenega v §. 27. naših pravíl še nekoliko omejil, kajti klicati hoče v odsek le Dolenjce in Notranjce, v tem ko Gorenjce izpusti, kateri sicer vina ne pridelujejo, izvzemši g. Lasnika v Ljubljani, kateri je na svojem posestvu poleg Rožnika uže tudi vino pridelal — pa so jako napredovali v sadjereji. Centralni odbor pa ne pozná v zadevah kmetijstva ne Dolenjskega, ne Notranjskega ali Gorenjskega, nego vso Kranjsko. Vipavsko sadjerejsko društvo bode imelo sicer svoj sedež v Vipavi, a delovalo bode na korist sadjereje za celo kranjsko deželo, imelo bode svoje ude povsod, v Bohinji, kakor v ilirski Bistrici, ali pa v Radečah pri Zidanem mostu. V obče pa o posebnem odseku za vinstvo in sadjerejo centralni odbor ne more določnega sklepati, nego edino le občni zbor.

Gospod družbeni prvosednik pravi: Kar se tiče mene, nikakor ne kanim spuščati se v bistveno rešitev predloga gosp. Ogulina. Predlog gosp. Dolenca o enakem predmetu je uže sprejet. Toda predlog gosp. Ogulina nikakor ne omaje predloga gosp. vodje Dolenca. Oba bode izročil centralni odbor v razsojo sl. c. kr. ministerstvu kmetijstva. Oba predloga se lahko zavržeta, ali pa se sprejme predlog gosp. vodje Dolenca, potem odpade predlog gosp. Ogulina, ali zavrže se predlog gosp. Dolenca, potem pride na vrsto gosp. Ogulinov.

Odbornik Murnik omenja vnovič, da se o predlogu gospoda Ogulina danes ne more nič gotovega skleniti, temveč centralni odbor mora po §. 16. družbinih pravíl predlog še le s posebnim poročilom izročiti občnemu zboru. (Dal. prih.)

Životopisne črtice.

Anton Alojzij Wolf,

knezoškof ljubljanski.

Spisal Ivan Lavrenčič.

IV.

(Dalje.)

Glasi se v slovenskem prevodu (pisana je nemški) v glavnih točkah tako-le:

„Takoj, ko se preselim v večnost, blagovoli naj naznaniti prečestiti stolni kapitelj mojo smrt posrednje po dekanih predragi mi kranjski duhovščini. Pozdravi naj jo in se jej zahvali v mojem imenu za obilo podporo, ki mi jo je neprestano delila v težavni, imenitni službi; prosi naj jo tudi, da blagovoli moliti z vérniki za-me in ohraniti me vedno v dobrem spominu. Truplo položi naj se v stolnici v rakev kapelice žalostne Matere Božje.

Gledé moje zapuščine pa določim v imenu vsemogočnega Očeta, ki edini blagoslavlja dela človeška, sledeče:

1. Izvrševalcem oporoke imenujem c. kr. deželne sodnije svétnika gospoda Janeza Ev. Perko-ta in odvetnika dr. Julija pl. Wurzbach-a. Nadejaje se, da bodeta to službo prevzela, volim vsakemu 2000 gold. in enega triročnih srebrnih miznih svečnikov.

2. Pred ali vsaj kmalu po pogrebu razdeli naj se med siromake mesta ljubljanskega 500 gold., in ravno toliko med uboge mojega rojstnega mesta Idrije.

3. Vsa moja pisma, spise, opazke itd. naj gospoda izvrševalca oporoke z gospodom stolnim proštom in gospodom knezoškofijskim notarjem pregledata, ter izročita uradne stvari knezoškofijskemu uradu, druge osebne, osobito vestne stvari pa naj takoj sežgeta v pričo imenovanih gospodov.

4. Vse škofijstvu lastne stvari, pisma, obligacije ločijo naj se precej od mojega premoženja in izročé naj se v varstvo prečestitemu stolnemu kapiteljnu, da jih oddá potem mojemu nasledniku. Za odškodnino — rabo dotičnih stvari, volim jaz škofijstvu stalno: oltarno podobo zimske kapelice v palači ljubljanski; vse mitre moje in srebrno škofovo palico; srebrno od znotraj pozlačeno kupico, ki služi za posvečevanje krizme na véliki četrtek; dvoročna srebrna oltarna svečnika v kapelici zimski; ter ravno tamkej nahajajoč se srebrn kelih s pateno; potem litografirano sliko mojega prednika Avgustina Gruberja in mojo z oljnatimi barvami tiskano podobo v zlatem okviru; nahaja se v ljubljanski palači, v moji spalnici.

5. Vsled pisem knezoškofov ljubljanskih Ferdinanda grofa Kühnburškega od 1. marcija l. 1703. in Feliksa Žige grofa Schrottenburškega, dolžuje škofijstvo stolnici ljubljanski pogrebne stroške po pokojnem knezoškofu ljubljanskem Tomu Hrenu, za kar jej plačuje vsakdanji škof ljubljanski 136 gold. vsakoletnih obresti po 4%. Da pa neha ta dolg po za škofijo prezasluženem škofu, volim jaz v to svrho stolnici 3400 gold. ter velim, da se jej izplača glavnica proti pobotnici velečestitega stolnega kapiteljna in cerkvenih starašinov takoj po moji smrti, da jo zamore ona potem naložiti na veči obresti.

6. Da-si je zeló dvomljivo, da bi bila vélika dva stolpna zvonova stolne cerkve sv. Nikolaja last predmestne cerkve sv. Petra v Ljubljani, je vender gotovo, da dobiva predmestna cerkev sv. Petra uže dolgo časa plačilo za pogrebno zvonenje s téma zvonovoma; zato vzdrževati mora dva cerkvenika, da zvonita veliki zvon in tudi preliti morala bi ju dati, če bi bilo potreba. To čudno razmero poravnati je moja presrčna želja. Zato dogovoré naj se o tej stvari takoj po moji smrti: gospoda izvrševalca oporoke prečestiti stolni kapitelj in cerkveni starašini z oskrbništvom cerkve sv. Petra, in sicer tako, da se odpové predmestna cerkev proti primérni svoti vsem dosedanjim pravicam do imenovanih dveh zvonov. Dotična svota izplača naj se predmestni župnijski cerkvi iz moje zapuščine. *)

7. Razven tega volim stolni cerkvi dve turški preprogi in 3000 gold. za napravo cerkvene obleke.

*) Dogovorili so se, da se ne motimo, za 3000 gold.

8. Knezoškofijskemu notarju in dvornima kaplanoma, ki bodo za časa moje smrti pri meni službovali, podelé naj se jim 2. letnini; v spomin pa darujem jim 6 manjših, vsakdanjih miznih svečnikov — vsakemu dva; uradnemu slugu pa volim 200 gold. Mojim služabnikom obojega spola, ki bodo o smrti pri meni v službi, kakor tudi tukajšnjemu vrtnarju, slugu na Goričanah, izplača naj se iz zapuščine moje znesek, enak onemu, ki so ga za plačilo uže prejeli za ves čas svojega službovanja pri meni — le kuharici Antoniji Klinger, hišni Mariji Karlič in kočijažu Lovrencu Goler-ju podelim štiriletno plačo.

9. Oskrbniku knezoškofijskih posestev v Gorenjem in Starem Gradu na Štirskem in oskrbniku posestev na Goričanah in v Ljubljani volim vsakemu, če bodeta o smrti moji uže tri leta kot oskrbnika pri meni službovala, dvoje državnih dolžnih pisem, in sicer eno vred. 1000 gold. 5%, in druga vred. 500 gold. 5%. Če bi pa ne služil kedo izmed njú še tri leta, volim mu le drugo državno dolžno pismo vred. 500 gold. 5%. Gozdnemu uradniku in vodju pisarne v Gorenjem Gradu darujem po 200 gold.

10. Siromašnici ljubljanski volim 5 državnih dolžnih pisem po 1000 gold. 5% s pogojem, da izplačuje naslednjim osebam do njihove smrti sledeče mesečne zneske: Sofiji pl. Frauendorf, hčerki mojega pokojnega oskrbnika na Goričanah 8 gold. 20 kr.; vdovi mojega pokojnega kočijaža Sorčana 6 gold.; hčerki mojega umršega služabnika Weidhauserja, Anki 3 gold.

11. Siromakom idrijskim pa volim 8 državnih dolžnih pisem po 1000 gold. 5%; vsakoletne obresti razdeli naj mestni župnik z mestnim županom med uboge kedarkoli bode treba, a vender v prvi vrsti podpira naj Alojzijo Rupnik roj. Božič, potem Alojzijo in Marijo Kahl, sedaj bivajoči v Kropi na Gorenjskem, ter Heleno Kern roj. Kahl sedaj v Leobnu na Štirskem.

12. Velečestitemu ljubljanskemu konzistoriju podelim 3 državna dolžna pisma po 1000 gold. 5% v to svrho, da oddá vsakoletne obresti usmiljenim sestram. Ko bi pa usmiljene sestre se iz Ljubljane preselile, naložé naj se obresti na Fran-Holdheimovo ustanovo za gluhomutce.

13. Novo ustanovljeni blagajnici za bolehne, volim državno dolžno pismo vred. 1000 gold. 5%.

14. Gluhomutnici, ki se ima ustanoviti v Ljubljani, podelim 8 državnih dolžnih pisem à 1000 gold. 5%; obresti prištevajo naj se glavnici toliko časa, dokler se ne ustanovi omenjeni zavod. Ako bi pa ne kazalo ga ustanoviti, razdelé naj se med uboge zapuščene ljubljanske sirote, a ne med najdence.

15. Mestni župnijski cerkvi rudarskega mesta Idrije, volim prekrasni kelih, katerega mi je darovalo ljubljansko mesto o moji zlati maši, potem umetno izdelano mašno obleko, ki so mi jo darovale nune ljubljanske, ter 1000 gold. za napravo cerkvene obleke.

16. Detišnici v Ljubljani volim 200 gold.; nunam ljubljanskim in loškim po 500 gold., ter družbi rokodeljskih pomočnikov 300 gold.

17. Moje knjige izročita naj gospoda izvrševalca oporoke takoj prečestitemu konzistoriju, ki naj uradne knjige obdrži in prihrani za mojega naslednika in za knezoškofijski urad — druge pa podaré naj se knjižnici bogoslovski in knjižnici alojzijanski, mladim duhovnikom in tudi svetnim ljudem.

18. Zavitki zapečateni ali nezapečateni, mali ali veliki, ki jih bodeta našla gospoda izvrševalca oporoke med mojo zapuščino, niso last moja, temveč oseb, katerih imena so zapisana na zavitkih; zatorej izročé naj se precej dotičnim osebam. Ravno tako izročé naj se druge stvarí z napisi osebam, na katere se glasí naslov. Ker bi se pa lahko pripetilo, da bi jaz kako stvar ravno pred smrtjo daroval komu v spomin, naj se ne dolžé moji služabniki in služabnice tatvine, kajti o njihovi zvestobi sem uverjen.

19. Srebrno namizje, osem steklenih krožnikov, prodá naj se na dražbi, a še le po nastopu mojega naslednika — drugo srebrnino pa in posodo razne vrste, obleko, perilo, preproge in podobe bodi-si one v palači škofijski na Goričanah ali v Ljubljani, blagovoli naj razdeliti svobodno prečestiti gospod stolni prošt in general-vikar Anton Kos med moje sorodnike, prijatelje in znance. Njemu pa volim v spomin svojo zlato žepno uro, pontifikalni prstan, zlato vsakdanjo verižico z pontifikalnim križem in najlepši koretelj.

20. Svojim glavnim dedičem pa imenujem „Alojzijevišče“, katero sem ustanovil s pomočjo duhovnikov škofije svoje l. 1846.

21. Rojake svoje razveselil sem s tem, da sem prevzel stroške za izdajo nemško-slovenskega in slovensko-nemškega slovarja; prvi del pride skoro gotovo uže letos na svetlo. Ker se je pa slovenski jezik v poslednjih desetletjih čudovito izobražil, prevzel sem tudi stroške za novo izdajo svetega pisma novega in starega zakona. Zapisnik stroškov za izdajo obeh knjig našla bodeta gospoda izvrševalca oporoke v moji pisarni (v mizi). Ako pa umrem, predno izideti zeló zaželjeni knjigi, nalagam svojemu glavnemu dediču „Alojzijevišču“, da prevzame stroške ono za njú izdajo. Veliki stroški povrnejo naj se mu sè čistim dohodkom prodanih iztisov slovarja in svetega pisma“.

Ljubljana 17. avgusta 1858.

Anton Alojzij Wolf,
knezoškof ljubljanski.
l. r.

(Konec prihodnjič.)

Zgodovinske stvarí.

Upor v spodnji Dalmaciji (to je, v Krivošiji), Hercegovini in Bosni.

Spisuje J. V.

I.

(Dalje.)

Feldmaršallajtenant baron Jovanovič, ki se mu je dalo povelje, da uduši upornike, razglasil je tri dni po tej zmagi po kotorski boki in sosednih krajih, naj se gre po upornih krajih orožje pobirat, in se takoj vsak vstreli, kogar zasačijo z orožjem v roci.

Po tej zmagi prišlo je marsikaj na dan, o čemur se našim vojakom niti sanjalo ni. V Rizanu na priliko, zginilo je hipoma vse orožje, ter se utajilo, a v rizanskem samostanu našli so veliko kišto polno najnovejših pušek. Prebivalci tega kraja so bili na videz na naši strani, v resnici pa so podpirali na skrivnem upornike. Po zmagi pri Ledenicah našlo se je pa pri njih obilo blaga, ki so ga uporniki našim vzeli. Rizaničani so s tem blagom kupčevali, dá, skazalo se je, da so bili celó pri napadih na našo z živežem obloženo tovorno živino. Odslej so jih naši celó trdo prijemali, jih gonili na tlako za novo pot iz Boke kotorske gor v Krivošije ter jih porabili pri utrjenji Ledenic.

II.

Z vsemi dosedanjimi vkrepi našega vojnega vodstva pa še boji niso bili končani, ker vse dalmatinsko ljudstvo je razdraženo ter je v srcu po večem na strani upornikov, zlasti neprilično za nas je, da so se sprijele

z upiranjem proti nabiranju vojakov tudi cerkvene zadeve. Veliko Dalmatincev, večina Hercegovincev in Bošnjakov, ni rimsko-katoliške vere, ampak grške. Zeló se je tem grškim kristjanom zamerilo, da so postavili v Sarajevu rimskega nadškofa, ne pa grškega. Vsled tega so celó grški duhovni pritegnili k upornikom, ter jih podpirajo, kedar in kjer morejo. Dne 19. februarija sešle so se na priliko v enem tacih grških samostanov daleč od Zadra velike ljudske množice, ki so odločno zatrjevale, da so za upornike. Sicer so te gospode in mnogo druzih zaprli ter jih dovêli v Zader, a od dne do dne se je bolj kazalo, da níso zastonj pridigovali. Tu in tam po Dalmaiciji pokazale so se oborožene čete, ki so ustavljale železnico, napadale žandarje v njihovih hišah, ter morile in požigale. V Bosni so zasačile naše gospóske velik pogreb; ko so trugo preiskali, našli so mesto mrliča veliko število pušek v nji, ki so jih ljudje hoteli na ta način iz mesta upornikom v roke spraviti. Prav blizo Sarajeva prijeli so grškega duhovna, ki je podpihoval svoje poslušalce za upor, in ko se je njegov škof za-nj potegnil, odgovoril je bosenski komandant baron Dahlen: „Duhovnik je zaslužil smrt in ustreljen bo, ker nikakor ne kaže, da bi se ž njim mečje ravnalo, kakor z onimi, ki jih je zapeljal. Če bi se kaj tacega skazalo bodi-si komur koli, in celó škofu, ne premišljeval bi se ne en trenotek, ali naj mu podpišem smrtno sodbo ali ne!“

V Bosni in Hercegovini so vodniki upornikov po večem Turki, katerim nove avstrijske naprave nikakor nočejo ugajati. Celó v severni Bosni ni več varno. Železnica, ki pelje iz Broda v Zenico, je v večni nevarnosti, skoro ni minul dan, da niso naložili na šine kamenja ali tramov, da potisnejo železniški vlak s tira.

(Dalje prihodnjič.)

Glasbena novica.

* Ravnokar je na svitlo prišlo: „Asperges me“ in „Vidi aquam“, zložil P. Angelik Hribar za sopran, alt, tenor in bas ali za en glas z orgljami.

Dobi se pri Blazniku. Cena 20 krajc., po pošti 2 kr. več. Ker je „asperges“ in „vidi aquam“ od vis. čast. ljubljanskega knezoškofijstva ob nedeljah pred veliko sv. mašo zapovedano, bote ti dve lahki, a veličastni skladbi cerkvenim korom po mestih in deželi prav dobro došli.

Zabavne stvari.

Popotne črtice.

Spisuje političen sitnež.

(Dalje.)

Predno nadaljujem s popisom potovanja, naj ob kratkem povem, zakaj za Celje nič ne maram. Prvič, ker je strašno nemškutarsko gnjezdo, drugič pa, ker se ga skoro bojim. Da, bojim se Celja in zakaj? Ker se bojim zaslužene kazni.

Ko sem bil pred par leti zadnjič tam in v gostilnici zahteval vrček piva slovenski, se nježna natakarica čmerno obrne od mene s pojasnilom:

„Hier hob'mer kan pivo, hier hob'mer blos pir. Kennens niks tajč?“

„Če nimate piva, pir pa sami pite“ — se odrežem jaz in grem, ne zmeneč se za zabavljanje natakarice.

Kmalu dobim prijatelja starih let, pravega gada, in mu povem, kaj se mi je zgodilo; reči moram, da sem bil precéj razjarjen.

„Ej“ — me pomiri on — „daj Celjanom ta mahljej nazaj, saj si uže marsikatero vdel; jeziti pa se nikar!“

Hm! dobro, ali kako! Oba začneva ugibati in uganila sva jo. Zvečer se podava na vrt neke veče gostilnice, pa tako, da gre on prej, jaz kmalu za njim, a sedem k drugi mizi. Gibčni natakar se pridrsa k meni in me praša — nemški, se ve da — kaj želim. Jaz si naročim po francoski, ker toliko ta jezik uže znam, da bi ne bil prišel v zadrego, če prav bi natakar znal francoski. Pa ta me debelo gleda, nastavi uho ter praša: „Kennens niks tajč?“

„Comment?“ — je moj francoski odgovor.

Natakar se premisli, pa steče k drugemu in mu pokaže mene, češ, „tam je človek, ki francoski govorí, postrezite mu vi“.

Res prifrčí drugi, ki praša v natakarski francoščini po mojih željah; temu pa odgovorim grški, se ve da le z besedami, ki so mi še iz šol v spominu ostale. Natakar leti nazaj k prvemu in mu reče, da to ni francoski, ampak bo najbrž angleški. Zdaj nastane prepir med natakarjema, da postanejo gosti, katerih je bilo vse polno pri mizah, pozorni in tudi gostilničar priteče ter praša po vzroku prepira. Ko ga izvé, pride in me ogovori sam laški; jaz pa mu dam nazaj tisto zmešano latovščino, katero smo gojili nekdaj v šolah, sestavljeno iz nemščine in slovenščine, pa tako, da je vsaka beseda v sredi pretrgana in povsod pritaknen zlog „la“. Krčmar in gosti vlečejo to zmes na ušesa in začnó ugibati, kaj je to. „Novogrški“ — pravi ta; „ne, angleški“ — drugi; „kaj še, rumunski“ — tretji in tako dalje, samo „bindiš“ ne, to so vedeli. Slednjič me obsodijo za Turka. Krčmarju pa vendar na misel pride, da mi podá jedilni list, ki je bil — se ve da — nemški. Jaz vzamem list v roke, ga obračam in ogledujem od vseh strani, pa ga dam krčmarju nazaj.

„Ta še brati ne zna, mora biti prav divjak, kak paša ali kaj tacega“. Tako zadoni po mizah in prav lepe besede padajo; nekdo se še prav širokoustno nemški oglasi: „Prinesite mu pečenega človeka, morda mu bo ta všeč!“

Zdaj pa se jaz nekaj smeha, nekaj nevolje ne morem več zdržati in iz ust mi buhnejo prej uže pripravljene besede v nemškem jeziku: „Hvala lepa za zabavo! Vidite, da si človek ne vé pomagati, če zna le samo nemški“.

In smuk skoz vrata, katera mi je moj prijatelj po dogovoru brž odprl, potem pa zopet zaloputnil za mano. Hrup je bil velikansk, jaz pa sem jo cvirnal, kar so me noge nesle, proti „belemu volu“ in tam brž smuknil v svojo sobo, kamor je za mano kmalu prišel prijatelj z naznanilom, da so brž po mojem odhodu ali marveč begu uganili, kdo da sem, in da bi bilo slabo godilo se mi, če bi je ne bil tako naglo in previdno popihal.

To je dogodba, zavoljo katere se jaz Celjanov bojim. Zdaj pa naj častiti bralec pridruži se mi zopet na poti proti Braslovčem.

Solnce je gorko, moj solnčnik skoro preslab zá-nj. Pa nič ne dé, lepa je ta pot, ki se vije po zalih vaséh in hladnih zelenih logih, da je le malokrat samotna. Kar mi je bilo posebno všeč, so bili samo slovenski napisi po kolih ob poti, kakoršnih po Kranjskem ni videti (ker mora k vsaki slovenski besedi biti pritaknena tudi nemška) in pa prijazni obrazi Štajarcev, ki so me srečevali in memo katerih sem šel. Vse popotnika lepo pozdravlja in če kaj prašaš, ti vsak rad dá najobširnejše pojasnilo. Tudi beračev ni, ki bi popotnika nadlegovali, kakor marsikje drugje.

Poldan je uže odzvonilo, menda ravno na Gomilskem, ki je precéj obširna in bela vas; ime utegne pri-

hajati od gomilj ali grobelj, ki jih je tu v rovani veliko videti. Mudil se tu nisem nikjer, ker se ne maram vsake pol ure vstavljati.

Akoravno sem po tem potu pred 20 leti uže prestavljal svoje popotne noge, se nisem mogel na vse spominjati, kar sem ob potu zagledal; vendar se je nad kako rečjo še vjel moj spomin; tako nad gradom ob cesti — imena ne vem — do katerega pelje mal drevored in v katerem sem bil dijak takrat tako dobro pogosten. Zato se vstavim in zrem proti gradiču, ki je kake dobre tri streljaje od ceste, kar zaslišim za sabo glas:

„Glavo stavim, da je to B.....! Le poglejte ga, če ni ravno tak, kakor je namalan, samo suknjo ima namesti peruti".

Jaz se naglo zasučem in pred mano stoji krepek mož pa dve čili dekleti, on s koso, oni pa z grabljami na rami.

„Kaj vraga! Kako me pa poznate?" — prašam jaz zavzet.

Punci se spustite v smeh in pokažete grablje, mož, menda oče, se šaljivo namiži, pa gredo vsi z glasnim smehom, želeč mi srečno pot pa da bi me kak nemškutarsk pajk ne vjel. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Pravnega ministra dr. Pražaka ukaz na predsedništvo graške nadsodnije.

Vendar se je g. dr. Pražak spomnil, da v Avstriji živé Slovenci tirjajoči svoje narodne pravice. Dolgo pomagale niso pritožbe zoper nerednosti in protipostavnosti graške nadsodnije, katera je popolnem prezirala in tako rekoč z nogami teptala uže prej od ministerstva nam zagotovljene pravice.

Temu je sedaj vendar konec, slovenski jezik vpeljan je po mnogih ovirah v sodnije.

Ministerstvo izdalo je ukaz od 18. aprila t. l. štev. 20.513, ki nam pové, da je pravno ministerstvo med zadnjimi dvajsetimi leti skrbno na to pazilo, da mu ni izginilo izpred pogleda vprašanje, kako bi se uredila raba v deželi navadnih jezikov pred sodnijami v okrožji nadsodnije graške.

Nam prostora primanjkuje, da bi objavili ves ukaz, ki se upira na ustavni zakon in druge v prejšnjih letih uže izdane ukaze tičajoče se vpeljave slovenskega jezika v urade.

Kako odločno se glasi ukaz na nadsodnijo v Gradcu, razvidimo iz sledečih besed pravosodnega ministra:

„Pri tem stojim jaz kot voditelj justičnega ministerstva na stališči, katero je justično ministerstvo med dvajsetimi leti za pravo priznavalo, to je — na stališči, *da je samo vladni in izvrševalni oblasti na podlagi v polnem obsegu pristoječih pripomočkov in virov dodeljeno, faktum določiti, koliko se je slovenski jezik uže razvil in koliko da je sposoben za sodnijsko rabo; da pa nasprotno sodnije niso poklicane, ta faktum od slučaja do slučaja preiskovati, ter se eventualiteti nasprotujočih si odločb izpostavljati, temveč, da je sodnijam dolžnost, enkrat za vselej po kompetentni strani izrečeno dejansko razmero svojim razsodbam v podlago jemati. Sploh po mojem mnenji ni naloga sodnijam, jeziku, ki ga državna uprava kot v „deželi navadnega" pripoznava, po zakonu mu zagotovljeni pristop k sodnijam stalno zabranjevati; in če sodnije slovenske vloge samo zategadel a limene odbivajo, ker je prošnjik tudi nemškega učen, tako vidim v tem priprosto, a kratkonikar zakonito sredstvo, s katerim se celo vprašanje o enakopravnosti a limine odbija!*

Posebno pa moram zahtevati, da se določilo četrtega odstavka v ukazu na prvem mestu imenovanem, to je v ukazu od leta 1862., ki splošno določuje, da se morajo slovenske vloge sprejemati, kakor tudi dopolnujoče določilo poznejšega ukaza od leta 1866., ki takim vlogam vse pri kazenskem in civilnem postopanji se nahajajoče vloge in posebno tudi pravne tožbe prišteva, strogo izpolnuje, in da se to izpolnjevanje dalje ne skrčuje na slučaj, če vložnik ni učen nemškega jezika.

C. kr. nadsodnijski prezidij naj ta ukaz nadsodniji in vsem sodnijam v omenjenih pokrajinah polnoobsežno v izpolnjevanje naznani ter tudi državnemu nadsodništvu objavi z dostavkom, da se ima po njem ravnati, ter ga tudi državno-pravdniškim organom v imenovanih okrajih dostaviti."

Mi smo zadovoljni s tem, in prepričani smo, da je ta ukaz, kakor „Slov. Narod" pravi, najboljši in največi vspeh, ki smo ga dosegli pod vlado grofa Taaffe-a.

Naši dopisi.

Z Dunaja 2. maja. — V mojem zadnjem dopisu se nahaja velika tiskovna napaka gledé ogerske delegacije, ta je namreč menj privolila skupni vladi 2 milijona in ne 4 milijone. — Razen tega je izid skupnega glasovanja obeh delegacij pokazal, da se ni to zgodilo, kar so „Novice" pričakovale in ves drugi politični svet, ampak ravno nasprotno, pri skupnem glasovanji sprejeta je bila manja svota, po sklepu ogerske delegacije, ker od 18 poslancev ogerske delegacije, ki so prvič glasovali za vso svoto, je samo eden ostal mož beseda, 17 pa jih je glasovalo nasproti in poleg teh še 8 levičarjev avstrijske delegacije, kateri so v naši delegaciji tudi glasovali poprej za vso svoto. Vzrok temu izidu je neki strah, da bi se ne uvedla v Bosni in Hercegovini vojaška vlada in prvi nasledek onega glasovanja je bil odstop skupnega denarnega ministra Slavy-a. Političen program njegovega naslednika pokazal bo odločilne namene o upravi zasedenih dežel za bližnjo prihodnost.

Sodnijska preiskava, oziroma konečna obravnava, bolj in bolj jasno kaže, koliko so zakrivile mestne in policijske oblastnije grozno nesrečo pri požaru „Ringteatra". — Zadnji ukaz pravosodnega ministra, s katerim nadsodniji graški zaukazuje sprejemati slovenske vloge v vseh slovenskih in slovensko-nemških okrajih, je zeló ojster in odločen, priobčuje ga od besede do besede včerajšnji „Vaterland"; ali bo pa imel zaželeni vspeh ali ne, to bomo prav kmalu videli. Časniki trdijo, da je graška viša sodnija sklenila, se ravnati za naprej po tem ukazu.

Dalmatinski poslanec dr. Monti odložil je poslanstvo, ker mu je bilo nemogoče glasovati za nov „col" na žito, kavo itd. za deželo dalmatinsko, katera pred 2 leti še te vrste davka poznala ni, temveč ga bila popolnem prosta; tudi imenovanje Laturja za deželnega šolskega nadzornika ter imenovanje mladega Conrada za okrajnega glavarja, katerih nobeden ne zna ne hrvaškega ne laškega jezika, je Monti-a globoko žalilo. Drugi dalmatinski poslanci čutijo sicer enako, vendar pa za zdaj postopajo še drugače in glasovali so včeraj, ko je bil nov col na kavo sprejet z večino 27 glasov, tudi za ta davek. — Drugo polovico tega meseca ima prenehati zborovanje državnega zbora. — Ravno zdaj ob $^3/_4$ 1. uri pričela se je obravnava o uvožnini na žito, vpisanih je 25 govornikov.

Kostanjevica 29. aprila. (*Trtni vrtavec. Tičja postava. Šolski vrt.*) Minuli četrtek sem se podal z gospodom Vjt. Candolini-om po tukajšnji okolici pregledavat vinograde, da bi se prepričal, je li tudi pri nas zloglasni trtni vrtavec pričel uže svoje delo, kakor sem slišal tožiti iz okolice šentjernejske. Gosp. Candolini ni, ker ga nekaj časa doma ni bilo, o novem trtnem sovražniku še nič vedel. Kako se prestraši, ko po svojem vinogradu zagleda toliko suhih trt, ki so bile pri prvem kopanji še popolnoma zdrave. V njegovem vinogradu jih je dobra osmina suhih; a po nekaterih drugih jih je menda še več. Prepričala sva se, da ta mrčes navrtuje najrajši žlahne trte; kraljevina je bila po nekaterih legah vsa suha. Najmanj je trpela lipna. Našel sem v bolnih trtah dve vrsti kebrov. Eden, ki les do mozga objé, je do 7 milimetrov dolg, drugi pa komaj 3 milimet. Prvega, to je večega, nisem našel po vinogradih, ki nizko ležé, nikjer več v trti, njegova hodišča so bila prazna; a dobil sem ga sedeti na šparanih. V bolj visokih vinogradih pa je še v trtah, in sicer v prav obili množini. — Druzega, malega vrtavca pa sem našel vselej tako v les zavrtanega, da mu je samo zadek malo ven molel. Nisem toraj vedel, kje je ta prav za prav domá. Včeraj pa mi je nek kmet prinesel dve bolni trti, v katerih sem dobil obe vrsti vrtavcev še domá, in sicer malega, ki še ni bil popolnem razvit. Podoba je toraj, da male spake uže vnovič trto navrtujejo ter zalego polagajo.

Vsaka trta, naj je bil uže mali ali veči vrtavec v njej, se je nad njim posušila, pod njim pa je videti še zdrava in odganja. Vničen je za zdaj, kakor je podoba, na taki trti le letošnji pridelek, ker trta ni suha do korenine. Opazil sem tudi, da hrošč, če solnce na nj posije, silno nemiren postane; ter da se najrajše loti trt, ki imajo staro hrapovo skorjo, ker mu menda ta čas njegovega prvega vrtanja daje zavetje. Na gladki trti, posebno na mladem lesu, nisem še nikoli tega mrčesa zasledil.

Naši vinorejci se tolažijo, da se vrtavca le bolnih trt lotita, ali prav za prav le suhih, zato, ker je vsaka navrtana trta tudi počena. Pa ta tolažba je gotovo prazna. Vse sedaj bolne trte so bile prej ko ne lansko leto ob času rasti popolnem zdrave, ali vsaj niso še čutile zajedavca, drugače bi ne bile pognale tako čvrstih mladik, kakor jih imajo. Letošnja zima pa tudi ni bila tako mrzla, da bi bile trte mraza pokale; in če bi jih bila tudi zima vničila, kdaj bi bil pa hrošč v nje zalezel? Pozimi in v rani spomladi gotovo ne. On toraj ni šel v bolno trto, ampak trta je zbolela in se posušila po njim. — Ker vinorejci niso hoteli slušati gosposkinih opominov, da bi bolne trte odstranili in jih sežgali ter tako o pravem času pokončali škodljivo zalego, se moramo nadjati, da bo prihodnjo spomlad še več trt pokončanih. — Tu bi bila največi ojstrost od strani gosposke na pravem mestu, ker naš kmet ne uboga z lepo, če tudi gre za njegovo korist. Kaj pomaga, če posamezen še tako snaži in varuje svoj vinograd, če pa večina ničesa ne stori.

Sploh pa gospodje župani premalo pazijo, da bi se spolnovale kmetijstvu koristne postave in ukazi. Tako na priliko, postava o tičjem varstvu; postava o zatiranji škodljivih žužkov. — Kaj pomaga, če učitelji še tako prigovarjamo otrokom, da naj ne razdirajo tičjih gnjezd, naj ne pobirajo mladičev, če pa odraščeni, in to celó možje, ob nedeljah po gozdih za gnjezdi stičejo, mlade pobirajo, tako, da jih potem kar v kotlih crejo, kar se je lansko leto pri nas godilo, brez da bi bil kdo zato le pokaran. In tako daleč smo uže, da se županom uže več vredno ne zdi, vsako spomlad tičjo postavo sklicati. — Morda se bo pri nas pod novim županom, katerega imamo uže dolgo na papirji, v resnici pa še ne, vendar na bolje obrnilo, ker je razumen mož.

Letošnjo spomlad je naša šola po prizadevanji gospoda načelnika krajnega šolskega sveta, Iv. Kalin-a, vendar dobila prav priličen vrt, kateri bo, če ga bo mogoče prav obdelovati, utegnil mnogo koristiti. Pravim, če ga bo mogoče prav obpelovati. Morda se bo nad tem še kdo spodtikal, zato naj to nekoliko pojasnim.

Pametni možje, bodi-si kmečkega ali pa gosposkega stanu, so povsod uže davnej prepričani, da dobro vredjeni šolski vrt je za napredek kmetijstva velike veljave. Ali takih mož ni menda nikjer manj, ko v naši okolici. V našem celem sodnijskem okraji ni niti enega šolskega vrta bilo do letos; sedaj ga imamo mi, a pet drugih šol je še brez njega. Ali ni to sramota za občinske zastope, v katerih vendar sedijo pogosto možje, ki dostikrat s ponosom trdé, da so domoljubi? Čudno domoljubje to, ki ne stori najpotrebnejšega v korist domovine, v razvoj in napredek kmetijstva.

Ko je pri nas zdaj zopet izvoljeni župan g. Štravs še prvič županoval, se je bil zavzel, da pripravi šoli vrt. Nesreča pa je hotela, da je bil med tem izvoljen drugi župan, kateri je za najnujniše delo spoznal, vničiti pričeto delo svojega prednika, se ve da v svojo lastno in neizbrisljivo sramoto. Pomagala pa sta mu pri tem slavnem delu tudi dva tedanja šolska svetovalca. Vzrok, zakaj so bili ti možje proti napravi šolskega vrta, je bil silno tehten. Rekli so, da bi učitelj utegnil v šolski vrt krompir saditi. Tak strah pa ni navdajal samo naše modrijane, temveč navdajal jih je, in jih še navdaja tudi po drugih občinah. Ljudje imajo sploh čudne pojme o šolskih vrtih. Nekateri mislijo, da šolski vrt ima biti učiteljev sadonosnik drugi, da ima biti samo drevesnica, v kateri ne sme biti razun mladih drevesec druzega nič, posebno kaj tacega ne, kar bi utegnilo tudi učitelju, ki je uže tako preobilo plačan (?), kaj koristiti. — Jaz pa si mislim pravi šolski vrt tako-le: V šolskem vrtu naj bi bil dovolj velik prostor za izrejo drevesec raznih sadnih plemen, zraven pa naj bi bila v vrtu s stalnimi drevesci, če drugače ni mogoče, saj po pritlikovcih, zastopana vsa tista sadna plemena in vrste sadja, kakoršna se drevesca v drevesnici nahajajo.

Drugi prostor naj bi bil odločen raznim kuhinjskim zeliščem, kateri bi moral biti posebno izgledno oskrbovan. Dovolj prostora bi moralo biti za razne poskušnje s poljedelskimi sadeži, posebno z na novo priporočenimi.

Po Dolenjskem in Vipavskem bi morale biti v šolskih vrtih tudi trtnice, kjer naj bi se izrejevala najžlahnejša plemena vinske trte. Tudi cvetlice morajo imeti svoj prostor, in še celó škodljive rastline. Tak šolski vrt bi bil po moji misli še le vreden imenovan biti šolski vrt. Da v šolski vrt spada tudi čebelnjak, se razume.

Konečno naj še omenim, da so „Novice“ gospodarjem prav iz srca govorile, ko so sl. vladi svetovale, kako naj se iz centralne drevesnice drevesca razdeljujejo in razpošiljajo. Tudi tukajšnja šola je imela letos dobiti precejšnje število divjakov, kateri so srečno do Krškega prišli, a tam so se nekam zgubili.

L. Abram.

Iz Bohinja 2. maja. — Kmetijska predavanja deželnega učitelja poljedelstva gosp. E. Kramarja v Bistrici 23. in v Srednji vasi 25. aprila bila sta nepričakovano dobro obiskana. Kako so Bohinjci ukaželjni in kako se zanimajo za kmetijski napredek, kaže nam to, da se je v Bistrici nad **150**, v Srednji vasi pa **300** ljudi predavanja udeležilo. Da se nas je toliko sešlo, zahvaliti se moramo posebno za kmetijski napredek tako vnetemu, zaslužnemu in obče spoštovanemu gosp.

Janezu Mesarju, župniku na Bistrici, kakor tudi gosp. Vojvodu, župniku v pokoji, in gosp. Poklukarju, kaplanu v Srednji vasi. Tudi učiteljema gg. Pretnarju in Mencingerju, kakor tudi posestniku Antonu Odarju gre vsa hvala za njihov trud. Še iz daljnih krajev se je mnogo ljudi vdeležilo; tako je pripeljal gospod župnik Sodnik lepo število ljudi iz Koprivnika. Občno se je želja izrekla, da nas naj g. Kramar zopet kmalu obišče.

Iz Ljubljane. — Zadeve novih mestnih volitev so dognane, v soboto je bila volitev novega župana. V mestni dvorani se je zbralo 28 odbornikov (gosp. Laschan je bil šel prej uže na potovanje) in nekoliko poslušalcev. Podžupan gosp. Fortuna je pričel sejo, potem pa odstopil predsedništvo najstarejšemu odborniku gosp. Potočniku, pod čegar vodstvom se je potem vršila volitev župana in podžupana; po trikratni volitvi je bil s 15 glasovi za župana izvoljen gosp. Peter Grasselli, ki je zahvalil se za skazano mu zaupanje ter izrekel, da prevzame to častno mesto; njegov nasprotnik gosp. A. Dreo je dobil le 11 glasov. Za podžupana je bil potem izvoljen dosedanji podžupan, trgovec gosp. Fr. Fortuna, gosp. Dreo je dobil zopet le 11 glasov. Tako ima Ljubljana zopet naroden zástop.

Potem so volili v odseke: Magistratni odsek (prvomestnik župan): Alojzij Bajer, Fr. Fortuna, Vaso Petričič. Pravni in personalni odsek: J. N. Horak, Jožef Kušar, dr. Alfons Mošé (prvomestniku namestnik), dr. Valentin Zarnik, prvomestnik, in Čuber pl. Okróg. Finančni odsek: Alojzij Bajer, France Fortuna, Ivan Hribar, dr. Alfons Mošé (prvomestnik), Vaso Petričič (prvomest. namestnik), Jožef Lukman in dr. J. Zupan. Stavbeni odsek: France Fortuna, Anton Goršič, Fr. Peterca, France Potočnik (prvomestnik), Jožef Regali, (prvomest. namestnik), France Ziegler in Leop. Bürger. Uboštveni odsek (prvomestnik župan), potem: Anton Goršič, J. N. Horak, Jôžef Regali, Fr. Stupica in Aleksander Dreo. Policijski odsek: dr. Karol pl. Bleiweis Trsteniški (prvomestnik), dr. Jožef Drč, J. N. Horak, Fr. Potočnik, Jožef Regali, Anton pl. Gariboldi (prvomest. namestnik) in France Doberlet. Šolski odsek: Alojzij Bajer, dr. Karol pl. Bleiweis-Trsteniški, dr. Jožef Drč (prvomestnik), Ivan Hribar, dr. Valentin Zarnik, Rajmund Pirker (prvosednikov namestnik) in Karol Dežman. Sekcija za olepšanje mesta: Ivan Hribar, Jožef Kušar (prvosednikov namestnik), dr. Alf. Moše, Fr. Potočnik, Jožef Lukman (prvosednikov namestnik) in Peter Lasnik.

— (*Somenj v Ljubljani*) bil je v ponedeljek zeló obiskan. Bilo je na prodaj nad 400 govedi. Kupčija je bila živahna. Živinski kupci iz Trsta, Gorice, Reke in Pole nakupili so nad 150 repov. Posebno lepi voli plačali so se po 200 gold. Kónj bilo je na prodaj 350. Za Trst in za Koroško bilo je nakupljenih 100 kónj.

— (*Čebelarjem.*) Méd za pitanje čebel ima tudi še gosp. Peter Pavlin pod konjušnico št. 7 v Ljubljani. Prodaja ga cel škaf (do 70 starih funtov) po 28 krajc. funt, škaf s pokrovom vred zaračuni po 40 kr.

— (*Javni „Sokolovski večer“*) bode prihodnjo nedeljo dné 7. t. m. v restavraciji ljubljanske čitalnice, pri katerem bode sodeloval sl. pevski zbor čitalnični in c. kr. vojaška godba.

Novičar iz tujih in domačih dežel.

Z Dunaja. — Državni zbor dan za dnevom obravnava novo colno tarifo, ter bo, kakor zdaj kaže, vsaj še 10 dni trajalo posvetovanje tega predmeta; v drugi polovici tega meseca ima se pretrgati za to spomla zborovanje.

— Cesar odpelje se jutri v Pešt, in zdaj še pra nič ni znano, kdaj se vrne na Dunaj. V Pešti ima rešiti ravno zdaj vprašanje o nasledniku skupnega d narnega ministra Slavy-a.

Ogersko. — Iz Pešta poroča „Pest. Lloyd“, da im cesarjevič Rudolf prevzeti poveljništvo vojaške divizij ter da se ima s svojim spremstvom preseliti v Pešt.

IV. izkaz doneskov

za spominek dr. J. Bleiweisa vit. Trsteniškega

Gospod	Gabršček Šimon v Št. Andrežu pri Gorici	2 gold.	— kr
„	Vilhar Ivan, posestnik v Ljubljani	10 „	— „
„	Murnik Janez, tajnik kupčijske in obrtne zbornice . .	10 „	— „
„	Jan Jurij, dekan v Dolini na Krasu	16 „	— „
„	Zamejc Andrej, kanonik itd. v Ljubljani	10 „	— „
„	Volc Jurij, kanonik in stolni dekan v Ljubljani	5 „	— „
„	dr. Simonič Fr., c. k. uradnik vseučiliščne knjižn. na Dunaji	5 „	— „
„	Bizer Andr., župnik v Grabšteinu na Koroškem . . .	3 „	— „
„	Einspieler Andrej jun., farni oskrbnik v Šempetru pri Grabšteinu	1 „	50 „
„	Mesar Janez, župnik v Boh. Bistrici	2 „	— „
„	Jamar Andrej, oskrknik tovarne na Fužinah pod Ljubljano, in sicer v svojem imenu	2 „	— „
	v imenu svojega umrlega očeta Andreja	1 „	— „
	v imenu svojega umrlega brata Matevža	1 „	— „
	v imenu svojega še živečega brata	1 „	— „
„	Murnik Ivan, trgovec itd. v Kamniku	5 „	— „
„	Grča Blaž, vikarij v Čepovanu na Goriškem	2 „	— „
„	Potočnik Fr., stavbeni svetnik v pokoji in dež. poslanec .	5 „	— „
„	Križnik Gašper iz Motnika .	1 „	— „
„	dr. Vošnjak Josip, državni in deželni poslanec itd. . . .	5 „	— „
„	Smrekar Josip, profesor bogoslovja v Ljubljani . . .	5 „	— „
„	Jeraj Josip, župnik v Žavcu	5 „	— „
„	Par Val., župnik v Gotovljih	5 „	— „
„	Jurčič Josip, kaplan v Žavcu	2 „	— „
„	Žehl Josip, župnik pri sv. Petru v Savinski dolini	2 „	— „
„	Arzenšek Mat., žup. v Grižah	1 „	— „
	Skupaj .	107 gold.	50 kr.
	K temu v zadnjem listu izkazanih	769 „	50 „
	Skupaj do zdaj .	877 gold.	— kr.

Listnica vredništva. Gosp. A. T. na K.: Zavoljo prepičlega prostora smo morali Vaš dopis za prihodnjič odložiti.

Odgovorni vrednik: Alojzij Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.